

Východisko z tejto situácie je potrebné hľadať v takej organizácii druhého stupňa štúdia, ktorá by umožňovala jeho väčšiu diverzifikáciu, dávala jednotlivým poslucháčom, ale i pedagógom a pracovníkam možnosti prispôsobovania si študijného plánu. Je potrebné umožniť väčšiu voliteľnosť predmetov a to nielen v rámci jednotlivých zameraní, ale aj ich kombináciou, na základe kreditného systému, ktorý by určoval nutný počet kreditov za ateliérovú tvorbu a za blok seminárov a prednášok a umožňoval striedanie pedagógov a obsahového zamerania ateliérovej tvorby na jednej strane, ale i vytvorenie tzv. vertikálnych ateliérov, spoločných pre poslucháčov 5. a 6. ročníka a relatívne nezávislých na zvolených seminárnych predmetoch, na strane druhej.

Zmene organizácie druhého stupňa štúdia by nemali brániť ani argumenty o ťažkostiach jeho administratívneho zvládnutia. Obsah štúdia je prvoradá a nemal by byť podriadený formalistickej administratíve. Ak má mať štúdium na Fakulte architektúry univerzitný charakter, je nutné, aby sa vo väčšej miere prispôbovalo individuálnym záujmom a schopnostiam poslucháčov, so súčasným zvyšovaním nárokov a požiadaviek na ich samostatný aktívny prístup.

*

*Ing. arch. Pavel Gregor, CSc., FA STU,
Katedra ochrany a tvorby v pamiatkovom prostredí*

ORGANIZATION OF THE SECOND GRADE LEVEL OF STUDY AT THE FA STU

By Pavel Gregor

After several adjustments to the study model at the FA STU, we have reached a state in which the undergraduates can choose just one of the offered specializations and their possibility to choose individually from the curriculum is rather limited. A solution can be found by application of the credit system at the second grade level, which would enable the undergraduates as well as the pedagogues to start with the individual curriculum and open the the vertical studio as an option.

Boris Hrbáň

VERTIKÁLNY ATELIÉR

Vážené dámy, vážení páni,

rád by som svoj stručný príspevok uviedol slovami jedného z najuznávanejších súčasných architektov, Jeana Nouvela:

“Vytvárať umelý svet, v ktorom žijeme, už naďalej nemôže byť konečným cieľom architektúry, dnes už žiadne mesto nemôže byť navrhnuté architektom, alebo urbanistom. Ciele architektúry sú nemerateľné, nedosiahnuteľné, takmer metafyzické a preto architektúra dosiahla stav ostatných ľudských vied.”

Monopol na oficiálne architektonické vzdelanie, ktorého vlastníkom je táto škola, absolventom ktorej je väčšina z nás, je pravdepodobne príčinou recidívnej predstavy o univerzálnom a teda unifikovanom type architekta, ktorý jediný má právo nosiť tento titul. Akékoľvek presahy, exkurzy a prieniky do iných oblastí boli vždy nevítané a potláčané. Táto modernistická póza výlučnosti a jedinečnej schopnosti vytvárať práve tú správnu realitu a práve tak správne ju korigovať nás ako profesiu síce priviedla k autonómnosti, táto je však autonómnosťou skanzenu a rezervácie. Túžbou po vlastnej exkluzivite sme sa sami vytesnili až na okraj kultúrnej štruktúry. A navyše, citujúc Greiga Cryslera, *“tento ideologický konštrukt autonómnosti, autority a výlučnosti sa kúsok po kúsku rozpadá.”*

Dnešný svet je napriek globalizácii, alebo práve preto, stále viac svetom minoritných názorov, individuálnych ciest a heterogénnych spoločenstiev, a je otázkou, či je takáto povinne jednotná profilácia absolventa školy architektúry schopná vytvoriť dostatočne pluralitný základ pre prácu architekta a jeho konfrontáciu s komplexnosťou a dynamikou tohto sveta. Myslím si, že práve preto, že je jediná v krajine, musí táto škola poskytovať priestor rôznym, aj protichodným interpretáciám architektúry a architektonického vzdelávania, a sprostredkovať ich konfrontáciu. Používajúc Deleuzov pojem záhybu, štruktúra výučby na tejto škole by sa mala presunúť od hladkej jednoznačnosti k pletivu záhybov, ník, umožňujúcim vznik a rozvoj individuálnych, či skupinových profilácií a performácií.

Pravdepodobne by sme sa zhodli na tom, že ťažiskom štúdia architektúry je práca v ateliéri, v štúdiu, kde sa rozvíjajú individuálne koncepcie, programy a stratégie študenta-architekta. Preto by som rád krátko predstavil jeden z možných priebežných záhybov, a tým je to, čo sme nazvali vertikálny ateliér. Princíp vertikálneho ateliéru je jednoduchý a charakteristický pre organizáciu ateliérov na mnohých zahraničných školách architektúry, napr. SCI-ARCH Los Angeles alebo Architectural Association v Londýne. V situácii fakulty architektúry je náš návrh postavený na týchto bodoch:

1. Ateliér je ako regulárna ateliérová tvorba prístupný študentom všetkých ročníkov, resp. všetkých okrem úvodného a záverečného.
2. Celý ateliér sa zaoberá spoločnou ročníkovou témou, ktorú vypíše gestor ateliéru.
3. Gestor ateliéru je vyberaný na základe predloženého návrhu témy na obdobie jedného roka.
4. Záujemcovia o vedenie štúdia v tomto ateliéri - z fakulty i mimo nej - predložia svoj vlastný program práce štúdia v rámci danej témy na nasledujúci škol. rok, na základe ktorého je uskutočnený výber vedúcich-tútorov.
5. Študenti sa prihlasujú do jednotlivých štúdií podľa prítlačivosti zverejnených programov.

6. Každý ročník sa začne i ukončí verejnou diskusiou na danú tému s prizvanými hosťami.

7. Počas semestrov prebiehajú skupinové kritiky v štúdiách a spoločné kritiky celého ateliéru. Na záver každej fázy je spoločná verejná prezentácia a kritika prác.

Som presvedčený, že takýto ateliér môže bez problémov začať fungovať už aj v jestvujúcej štruktúre fakulty, a v jej rámci tak môže vytvoriť zónu experimentovania, zónu komunikácie. Svojou otvorenosťou by mohol zaviesť do výučby dynamiku a flexibilitu a byť miestom diskusie nielen študentov, ale aj interných a externých spolupracovníkov školy rôznych odborov. Vertikálny ateliér by sa mohol stať miestom prieskumov, presahov, miestom diškurzu, mohol by sa stať prostredím, ktoré tak ako virtuálne prostredia, je, citujúc Elizabeth Diller, *„spôsobom, ako sa vyjadriť k tomu, čo sa deje deň čo deň, k zaužívanému. V tomto fiktívnom priestore pôsobí zdanie každodennosti, ale nejde tam o povinnosť podávať vysvetlenia, či hľadať priestupky, nejedná sa tam o záväznosť.“*

Podľa Kennetha Framptona je architektúra reflektívnou praxou. Ak má však odrážať skutočnosť, musí byť citlivá nielen na zmenu vnímania skutočnosti spôsobovanú stále väčšou dominanciou médií, ale aj na zmenu samotnej skutočnosti. A tá je čoraz menej jednoznačná.

*

Ing.arch. Boris Hrbáň,
Bratislava

THE VERTICAL STUDIO

By Boris Hrbáň

The main focus during the architectural study is studio work. The other alternative to its present form is the vertical studio, which is typical for many schools of architecture abroad. It is characterized by being open to students of all grades, by a topic of joint interest, by a supervisor, by free choice of tutors and open discussions at the beginning and end and by reviewing the studio work during the course of the term as well as at the end. Such an open and flexible architectural studio could start working in the curriculum and structure of our school.

Ladislav Kmeť

PRÍSPEVOK K DISKUSII

Vážení priatelia, mňa sem na túto Vašu konferenciu vyslalo Prezídium SAS-u (nevím síce či za odmenu, či za trest), ale Vaše problémy, ktoré tu dva dni pertraktujete, ma nesmierne zaujali a veľmi pozorne od včera rána tu počúvam a následne dosť aj uvažujem... A tak predovšetkým za seba, ale aj za celý SAS Vám prajem, aby sa Vám podarilo nájsť tú správnu cestu ďalšieho chodu Vašej fakulty.

Ako stála ozvena rezonujú vo mne od včera slová pani profesorky z Francúzska, ktorá svoj príspevok začala slovami, že oni na ich škole sú *„stále po reforme a hneď zas pred reformou...“*. Nebola pritom vôbec nervózna, brala to ako životnú samozrejmosť. Čím skôr aj vy prijmete taký precedens, budete iste nielen podľa mňa bližšie k potrebám života, ktorý sa stále rýchlejšie reformuje. Ak sme voľakedy v štyridsiatych rokoch ako študenti gymnázia mali v druhom ročníku kolegu, ktorý si pri čítaní z knihy musel prstom ukazovať slovíčka a následne ich hláskoval, moje terajšie vnučky - žiačky tretej a prvej triedy základnej školy nielenže plynule čítajú, ale už celkom seriózne odhaľujú tajomstvá počítačových klávesníc i displejov.

Keď som v roku 1948 mal v rukách čerstvé gymnaziálne maturitné vysvedčenie, mohol som sa tu v Bratislave pred *„Manderlom“* rozhodnúť, na ktorú vysokú školu sa idem bez problémov zapísať - vtedy asi naposledy bez prijímacích skúšok ! To už bolo deväť mesiacov po *„víťaznom februári“* i po našom gymnaziálnom demokratickom svetoobčianstve.

Hovorím to predovšetkým preto, že aj Vaše reformy po reformách sa už nebudú dať prognózovať bez väzieb na štruktúry výučby na stredných školách - najmä na gymnáziách. Ako to zosúladiť, to už bude vecou štátu, či jeho Ministerstva školstva. Suplovať dobré gymnáziá nebudete musieť a oveľa viac sa budete môcť venovať stavebnému umeniu. Aj preto bude celkom logické, ak aj u vás odpadnú takzvané výberové prijímacie skúšky či pohovory, ako to stále majú susedia v Rakúsku (hovorila o tom doc. Konrádová z Viedne). S priestormi i učiteľským zborom sa bude treba vyrovnávať v každom prípade, lebo ak v tom Rakúsku študuje dnes na vysokých školách 260 vysokoškolákov na desaťtisíc obyvateľov krajiny, u nás je to v súčasnosti okolo 140 študentov na desaťtisíc obyvateľov Slovenska a napríklad v Česku dokonca *„len“* okolo 120 študentov na desaťtisíc obyvateľov, iste je onen súčasný plač nad stavom našich vysokých škôl predčasný a zbytočný. Veď Vy o tom iste viete oveľa viac... Je to samozrejme aj problém hrubého domáceho produktu a jeho následného rozdelenia pre potreby celej spoločnosti! Kým u nás je to okolo 2.600,- USD/obyv. ročne, v tom Rakúsku je to okolo 24.000,- USD/obyv. a s tým sa iste ľahšie hospodári aj na vysokých školách!

Ako architekt z praxe by som Vás chcel na tejto Vašej pôde poprosiť: vráťte sa zasa popri svojej edukačnej práci medzi nás do regiónov, do ich problémov i do konkrétnej tvorby. Budú z toho minimálne dva obrovské osohy. Prax bez teórie a teória bez praxe zvyknú živiť!

Pozrite sa súčasnými očami na naše staré koncepcie či už takzvaných *„hlavných urbanizačných osí“* (som presvedčený, že hlavná môže byť *len jedna!*), na spoločenský strach z ďalšej